

...ACUMA
PATRUZECI DE ANI

VERSURI UITATE ÎN SĂLTAR
(CU CÎTEVA ALTELE)

DE

N. IORGA

BUCUREȘTI

1932

P R E F A Ț A

*La vîrsta mea, omul începe a-și căuta în săltare.
Așează, distruge, păstrează.*

*Și, une ori, se întreabă : oare am dreptul să jertfesc
ceia ce până acum am ținut pentru mine? Fiindcă
singurul cetitor de până acum vede aproape marginile
zării.*

*Și, cum un tînăr prieten a găsit la un Ministeriu
o mică sumă uitată, iată dau pretenției de azi ce
putea face smerenia de acum patruzeci de ani.*

*Fiindcă, afară de un mic adaus, acestea sînt hîr-
tiuțele, amestecate cu note de istorie, ale cercetătorului-
ucenic, ale unui băiat de douăzeci de ani, pe care
atunci e drept că nu-l știa nimeni, dar, pentru binele
care să-l fi făcut, nu-l uria, ca azi pe omul înălbit
de muncă, nimeni.*

Și, acum, fluierați !

N. IORGA.

1.

Să te întorci de la războiu,
Învins, de răni acoperit,
Rușine nu-i: ai îndrăznit:
Ce-ascunde soarta, nu știm noi.

Dar veșnic te-or pîndi în cale
Legiunile de desertori,
Privindu-te triumfători,
Rizînd de 'nfrîngerile tale.

2.

Pentr' un prieten ce-ai pierdut
Veni-va altul să te 'nșele,
Și vei lua de la 'nceput
Povestea plină de-amăgele.

Dar cine nu se 'ntoarce, dus,
E cel ce viața ți-o îndreaptă
Cu-a lui povață înțeleaptă,
Mîngîietorul cel nespus,

Acel ce 'n inimă-ți trăiește
Cu care ești de o ființă
În fericiri și suferință:
El moare, cînd te părăsește.

3.

Din vremile îndepărtate
Răsar icoane mii de mii,
Și toate-au fost odată vii
Și toate 'n timp sînt îngropate.

Cu nesfirșită pietate,
Ca într'o cript' un strănepot,
Robit acelor timpuri tot,
A mea gîndire le străbate.

Și la pioasele-mi cuvinte –
Și morții simt al vieții dor –
Pare că trece un fior
De taină 'n vechile morminte.

Cum undeva într'o pădure
Stau arborii bătrîni și deși
Cu crengile de urieși
Boltind cărările obscure.

4.

Dacă vei crede în ceva,
Ce nu oricui i se arată,
Profeți cu inima castrată
Vor rîde fin în urma ta.

Tăind al patimilor val,
Urmează calea ta de muncă,
Și piatra ce ți se aruncă,
Privește-o ca un pedestal.

5.

Un elefant cu gusturi fine,
– Căci astăzi și 'ntre elefanți,
Găsești de artă diletanți, –
Vorbia, astfel, modest, în sine:

„Natura fără de măsură
Și fără gust o știu că este,
Dar ca pe cîmpurile-aceste
N'am mai văzut caricatură“.

Era 'nceput de primăvară
Și-și îmbrăcase tot pămîntul
Ca pentru serbători veșmintul
De flori ca piatra scumpă, rară.

„Adevărat sînt flori frumoase,
„Care răspund cerinții noastre,
„Dar aste fleacuri roși-albastre,
„Ce de-a nimicuri pretențioase!“

Și, cu sublimele-i picioare
Voind o ordine a face,
Strivi ce-i place și nu-i place,
Lăsînd tot locul gol de floare.

Dar în curînd – abia departe-i
Esteticul reformatoriu –
Și cîmpu-i plin de alte flori
Străine regulelor artei.

6.

Luptînd cu unda 'nfuriată
 Tot focul și l-a cheltuit:
 „O de-am ajunge în sfîrșit,
 O de-am ajunge 'n port odată!“.

„Atît de mult de pace dor ți-i,
 De vechea luptă desgustat?
 Îți strînge pînzele-ai intrat
 În portul nemișcat al morții“.

7.

Glorie învinșilor!
 Celor ce-au căzut în luptă,
 Apărînd bandiera ruptă,
 Nevrînd soarta prinșilor.

Dacă în istorie
 Pentru ei nu sînt cuvinte, —
 Jertfelor iubirii sfînte
 Pentru visuri, glorie!

8.

„Cu orice clipă mai departe,
 Pe cîmp odată necuprins
 Prin munca noastră am învins,
 Dînd vîlul firii într'o parte.

De pe-a științii înălțime
 Cu ochii minții am privit
 În micul fără de sfîrșit
 În mărețiile sublime

Ostași puternici ai voinții,
Privim, sumeți, spre timpul cînd
Vom stăpîni, înțelegînd,
Domnia 'ntreagă a ființii“.

Acestea se vorbiau odată
– De-atunci eternități s'au dus –
Într'un sistem solar apus,
Pe o planetă spulberată.

9.

– Lasă visul tău de viață
Fără pată, în uitare,
De la alții te învață:
Cinstea e o provocare.

Nu lucra, cînd munca nu e
Către virfuri o aripă,
Cînd mai sus, ușor, se suie
Înțelepți în orice clipă.

Nu strica prin doruri goale
Idealul tău cel falnic:
Lasă visurile tale,
Fii modern și fii localnic.

– Între oștile fugare
De ursită de ești pus,
Ține steagul vieții sus:
Apără-l de profanare.

În spre culmea căutată
Nu rîvni: lingă oltariu
Ai virtuții preuți rari
Află muncii lor răsplată.

Va veni odinioară
Vremea celor ce muncesc:
Apele se limpezesc,
Și-atunci milul se coboară.

10.

Da, este-un zeu, — de vrei, zi-i
[Musă, —
Ceva mai tare decît tine
Aprinde singele-ți în vine
Și-ți pune versul cald pe buză.

Nu știi adesea ce-ar' să fie,
Dar simți în inimă cum crește
Ceva care te chinuiește
Păn' se preface 'n armonie.

Și la chemarea minunată
Un biet om de păcate plin
Se face veșnic și divin:
De cite ori, numai odată!

11.

Acel ce 'ntîiu a însemnat
Cuvîntul său în piatra dură,
A 'nvins sălbateca natură
Și nemurirea ni-a creat.

Tu vei muri : din țerna ta
Vor crește ierburile 'nalte,
Dar veacurile celelalte
Gîndirea ți-o vor repeta.

Cîntările-ți mingiietoare,
Poete, vor însenina ;
Cugetător, vei lumina
Din fund, pe cei ce trec supt soare.

În minți sfioase de fecioare,
În minți severe de adult,
Veți apărea, o morți de mult,
În luminoasă întrupare.

12.

Cînd traiul e mai trist și greu,
De prinzi puteri și mergi la luptă,
De-ți bate iar inima ruptă
Și simți rîvnirile de zeu,

E că privirile-i stăpine
Ți le-a întors, chemînd la viață,
Cea veșnic sfîntă și măreață,
Mingiietoarea zi de mine.

Nesățios, te-arunci pe urmă-i,
Dureri de veacuri le-ai uita,
De ți-ar atinge fruntea ta
O clipă. — Vină, jalea curmă-i!

Dar ochii blînzi revarsă ură :
 Parcă-i cunoști; ce ris amar
 Îi strimbă fața, și răsar
 Aceleași blăstăme din gură.

Supt chipul diafan te minte
 Ziua de ieri: te îngrozești,
 Dar cea de mîni e înaintea:
 Îți iei toiagul și pornești.

13.

Și, cînd la vatra mea întăiu
 Văzuiu – ce veselă lumină!
 Jucînd a' flăcării văpăi,
 Cînd de pe inima mea plină

Icoana moartelor dureri
 Își depărtă sinistra umbră,
 Ceva plecă, zburînd spre ceriu,
 Ceva trecu în noaptea sumbră.

Un vâl pe fericirea mea,
 Un gol în vesela odaie:
 Parcă lucirea și-o stîngea
 În vatră roșia văpaie.

Ca de-un prieten ce s'a dus
 Simțiam un dor: un dor, de cine?
 Căci nimeni nu zburase sus
 Din oaspeții casei senine.

Priviiu spre cerul luminos :
Era măreț, se înțelege,
Dar îl văzusem mai frumos
În frigul nopților pribege.

Cărarea albă strălucia :
De-asupra ei, nicio cîntare ;
O floare nu înveselia
Imense șesuri solitare.

Un om trecu atunci, sfios
De boală și de sărăcie.
În ochii mari n'avea un plins :
Trecea, nebun de bucurie.

La urma lui – am priceput –
Mergea, vrăjind o mîngiere,
Prietenul necunoscut,
Al meu tovarăș de durere :
Mîngietorul tainic – visul.

14.

Odată, pus la plug, Pegaz
Se revoltă și, luîndu-și zborul,
Se dovedi – nemuritorul.
Dar alte-s vremile de azi,

Pierdut printre semenii săi,
El trage brazda ordinară,
Revolta nu-l mai înfioară,
Căci i-au tăiat aripa 'ntăiu.

15.

Cit e vulcanul încă viu,
Nu-l copăr brazdele, nici floarea
Cu pinza lor strălucitoarea.
Măreț, sever e și pustiu!

Apoi, cînd focul s'a sfîrșit
Și doarme inima 'nghetată,
E coasta 'ntregă 'nveșmintată
În giulgiu bogat și înflorit.

Adesea cînd ai îngropat
Pe cel ce suferă și luptă
În biata inima ta ruptă,
Ești vesel și înseninat.

16.

Poetul cel adevărat
La lingușire nu coboară
Și dușmănia nu-l omoară,
Căci pentru dînsul a cîntat.

În țara Nilului cea veche
Înnalță lotusul curat
O floare fără de păreche:
Cînd a 'nflorit, nu i-a păsat

De va luci pe diafanul
Sîn de Arabă al copilii,
De or murdări-o crocodilii
Și-o vor strivi ipopotamii.

17.

Oricît de sfînt era Isus
Și cît de lămurit prin lut
Vedeai pe cel venit de sus,
Și ai săi nu l-au cunoscut.

A trebuit ca trupul său
De mucenic să-l bată 'n cuie
Ca să se-arăte Dumnezeu
Și ca la ceruri să se suie.

18.

Nu fii cuminte, ci, mai bine,
Nebun cu inim' arzătoare,
Îmbracă-ți armele ușoare
Și pleacă 'n alte lumi, senine.

Cei ce privesc jos, n'au să cadă,
Ca tine, visătoru 'n groapă,
Dar ochiul rece supt pleoapă
Ce vezi tu sus, n'are să vadă.

Și, orice stea de ți-ai alege,
Urmează o, iar la prevestire
De 'nfringeri și nenorocire
Nu crede: Lumea nu 'nțelege!

19.

De-aștepți un dar în orice zi
Și-un zimbet pe oricare față,
Un cînt în orice'i auzi,
Și 'n orice sfat — povață,

Și, de ți-i ciudă pe vrăjmaș
Că-ți cade în poveste,
Tu crezi viața un sălaș,
Dar ea un drum îți este.

Îți iea ceva din ce 'ntilnești,
Și-l ține strâns în mână,
Iar, dacă poți, să dăruiești.
Ce poate să-ți rămână!

De scop prea mult nu te 'ntreba:
Atîta să-ți ajungă
Că ți-a fost dat de undeva
O cale-așa de lungă.

Și, dacă vrei: mulțamitor
Că ești, să ți se spună,
O fă cu brațu-ți jertfitor
La alți drumeți mai bună!

Că doar acelea ce-am făcut
Norocul ni le curmă
Și din tot ceia ce-a trecut
Același praf în urmă!

20.

Ai părăsit în urmă toate
Și glas de om nu te-a oprit:
Ți-ai luat toiagul și-ai pornit
Spre depărtările visate.

Trecut-au ani și ani în urmă
Din clipa cînd voios te-ai dus,
Și n'ai ajuns la țintă sus,
Și pribegia-ți nu se curmă.

Trecînd prin gloata muncitoare
Ce n'a fugit din locul său,
Nu ți-a părut vre-odată rău
De viața ta neroditoare?

Și gîndul greu nu te frămîntă
Că 'n calea-ți lungă n'ai aflat
Hagii de la cetatea sfîntă
Viînd cu dorul alinat?

21.

Trăind în secol de reclamă,
Poete, trebuie să-ți cei
Obraznic slava, dacă vrei
Să știe lumea cum te chiamă.

De cînd bătrînul Dumnezeu
Prin vre-o reclamă de minuni
Nu chiamă pe creștinii buni,
Spre a mări numele său,

La Dinsul cine se închină?

22.

Să nu dai, Soare, clara-ți coloare muntelui,
De pasul Aurorei nimic să nu-ți mai pese,
Să nu dai Mării luciu, nici aur cîmpului.
S'ar pierde-orice lumină în umbra nopții dese.

23.

De-aștepți prin cîntecele tale
Să-ți facă locul între zei,
Te 'nșeli: în mijloc de pigmei
Nu 'nalță gîndul pedestale.

Măcar să-ți stimpere amarul
Cuvîntul care-a străbătut,
Căci, vinul dacă l-au băut,
Atîția sfarimă păharul!

24.

Nedreaptă-i tinguirea durerii ce-a căzut
Pe inimă, ca ploaia din bolți întunecoase
Pe țarina 'nsetată, și spice mai frumoase,
Înnalte să răsară din brazda ce-a băut.

Senin și blind e cerul pe-al Africei pustiu:
Sticlească nesfirșirea supt razele de soare,
Reverse luna largă luciri fermecătoare:
In veșnica lumină nimic nu-i cald și viu.

25.

Te plingi că glasu-ți nu tresare
În alte inimi călduros:
Nu e concertul mai frumos,
Unde mulțimea e mai mare.

Tu pune-ți inima 'n cîntare
Și, cînd ți-i cald în piept, vorbește:
De lumea te desprețuiește,
Privighetoarea public n'are.

Aceasta-i soarta poeziei:
Cu cit mai dulce vei cînta,
Mai sigur tu vei deștepta
Concertele menajeriei.

Vei amuți, de nu ai viață;
Un fiu de zeu dacă vei fi,
Vei prinde șerpii tăi în brațe
Și 'n leagăn i'i innăbuși.

26.

Ca să-ți despici un drum al tău
În contra vremii, cu putere,
— Istovitor și lung și greu —,
Aripă de oțel se cere.

Urmînd al timpului avînt,
Te'i innălța așa de 'n pripă!
Nu zboară și hîrtia 'n vînt,
De și nu are o aripă?

27.

De veacuri n'a vorbit vulcanul,
Dar în adîncu-i fierbe lava,
Și-odată toate sfărîma-va
În calea ei, ca uraganul.

Pe coasta lui se 'nnalță sate,
 Crezînd că 'nnuntru-i stînsă viața:
 În solul dur hirlețul bate,
 Trezînd, ironică, verdeața.

El rabdă, dar, cu cît mai mare
 Îi e răbdarea, mai grozavă
 Va fi la urmă 'n revărsare
 Fierbîntea curgere de lavă.

Atît de mult ai îndurat,
 Poporul meu, popor de trudă,
 Dar răsbunarea-ți va fi crudă,
 Căci multe ai de răsbunat.

28.

Mulțimea roabă, ce muncește
 Gemînd, innalță o lucrare
 Eternă, dar cu fiecare
 Durere piramida crește.

Și, dacă 'n flacără te frîngi,
 Ca vechiul Hercule 'n hlamida
 De foc, n'ai dreptul să te plîngi:
 Mai sus se 'nnalță piramida.

29.

Fiîndcă păcatele-omenești
 Adună robii lor în caste,
 Ușor e 'n lume să găsești
 Colaborări iconoclaste.

Zvirlind cu pietrele în zei,
Mînjind măririle căzute,
Mulțimea celor mititei
Ce zor va da să te ajute!

Atît de lesne-i a sălta
Peste sublimele ruine,
Atît de greu a respecta
Pe un mai mare decît tine!

30.

Generații viitoare,
Tot mai sus și mai departe,
Căuta-vor zimbitoare
Spre îngusta noastră carte.

Și, găsind o deslegare
Tainelor nebănuite,
Vor cosi cu nepăsare
Adevăruri ofilite.

Dar lega-ne-vor de ele
Peste veacuri luminoase
Lupte mari și trude grele
Pe cărările spinoase.

31.

Să cînți? Atunci e vrednic și mîndru a cînta,
Cînd glasu-ți ca lumina de Iulie străbate,
Cînd inimile calde așteaptă vorba ta
Ca țarinile verii, de ploaie însetate.

Minunea de-altă dată zădarnic o rivnești:
 Cîntarea ta pe piatra bătrînei epoci cade,
 Simțirile eterne ni par copilărești
 Și musica se pierde în zgomotul de strade.

32.

Am fost chemat să taiu o brazdă
 Pe cîmpul vieții cel întins
 Și am cătat cu dor nestins
 Pămîntul ce mi se cuvine.

În dureroasa-mi rătăcire
 S'au rupt opincile de fier:
 De aș vedea un semn pe cer,
 Și azi n'aș mai avea putere.

Cei înțelepți îmi spun zimbînd
 Că suferința-mi vine toată
 Fiindcă m'am despărțit de gloată;
 Dar eu nu cred: Am fost chemat!

33.

Sărmane vieți care, în luptă,
 În urma țintei v'ați oprit
 În clipa cînd v'ați poticnit
 Și-a stat pe loc inima ruptă!

Călcînd povața 'nțelepciunii,
 Voi ați lăsat un semn în drum,
 Să știe oamenii de-acum
 Ce-au cutezat, în vremi, străbunii.

Și astfel sigur ne îndreaptă
Letopisețul ce l-au scris,
Căci, dacă viața s'a închis,
Rămin morminte ce ne-așteaptă.

34.

În lături toți măgulitorii!
Acea ce te-or prigoni
Și ți-or umplea viața de jale,
Acea ce te-or răstigni,
Glumind cu visurile tale,
Acea-ți sint învățătorii.

35.

Te plingi că, dacă ai să mori,
Ți se va stinge amintirea.
De ce te-ai prăpădi cu firea
Cînd vezi morminte fără flori?

Căci, dacă soarele din cer
S'ar întîmpla să se desprindă,
Socoți că nesfîrșiri se cer
Ca lumile să se deprindă?

Ar fi grozav în ziua 'ntăi
Și trist în luna următoare,
Apoi mulțimile ușoare
Și-ar căuta alte văpăi.

Și doară numai un bătrîn
Poet cu buzele frumoase
Ar mai cînta cu dor păgîn
De vremurile luminoase.

36.

Ceruri albastre,
Tremur de astre.

Scînteie bună
Palidă lună :
Nimic nu sună.

Intunecate
Negre palate :
Unda le bate.

Sus in ruină
Uite-o lumină:
Tremură lină,

Blindă apare,
Crește mai mare,
Tainic dispare.

Aparițiune-î ?
Supt raza lunii
Revin străbunii ?

Răsună glasuri ;
Pe apă vasuri ;
Pe scară pasuri ?

S'aude 'n strade
Ciocnit de spade
Și serenade ?

Revine oare
Scînteietoare
Mindra splendoare ?

.
.
.

San-Marco sună :
Scînteie bună
Palida lună.

Dorm pe canale
Negre, domoale,
Luntrice goale,

Și de palate
Unda se bate :
Pustietate.

37.

Pe cărările uitate
Melancolic vîntul bate,
Sună 'n frunzele uscate,

Vine ramura s'o plece :
Despicînd văzduhul rece,
Stolul păsărilor trece.

Dintr'a minții închisoare,
Zboară 'n cet strălucitoare
Visurile călătoare.

Și cu vremile mai bune
Raza patimii apune,
Negură pe traiu se pune.

Rămîn numai rătăcite
Amintiri îngălbenite,
De durerea-ți răscolite,

Cum de vîntul care bate
Pe cărările uitate
Sună frunzele uscate.

38.

Apar strălucitoare
A' stelelor popoare.

Răsar, scîntèie, pier
În limpede eter,

Și 'n aierul senin
Cu altă noapte vin.

Ca astri 'n innălțime
A vieților mulțime

Iubesc, visează, plîng
O clipă – și se sting.

Se pierd fără de urmă?
Răsar mai viu pe urmă?

39.

Între brazi pe virf de munte
Țese harnicul paianjen
Pinze lungi, și stinci cărunte
Se zăresc abia supt ele.

Așezat pe strălucirea
Podului fără păreche,
Își înalță mîndru firea:
Ca stăpîn privește culmea.

Ca stăpîn privește-o clipă.
Ce-i sint veacuri înnainte?
Pe o pană din aripă
Vulturul îi iea minunea.

40.

Străbată alții o întreagă
Nemărgenire, veșnicia
Ca schimbătoare-o înțelege !
Tu îți mindrești statornicia.

Statornic, biet burete care
Te ții de-același virf de stîncă,
Pe cînd imensă și adîncă
Îți fierbe împrejur o mare !

41.

În munții robului Ardeal
Pare că spumegă izvorul
De ură, fagii de pe deal
Sibilici stau ca viitorul.

Ce zice vîntul printre brazi,
Suflarea-i cînd o năpustește?
Zice rușinile de azi
Și suferința care crește.

Ce spune buciumul ce sună
Măreț în noaptea 'nnălțătoare?
Că e mișel acel ce moare
Zdrobit, și 'ntăiu nu se răsună.

De ce se mișcă în morminte
Voinicii ce-au căzut luptînd,
De ce s'aud arme sunînd,
Pe groapa lor zburînd cuvinte?

Ce zice oastea sîngerată,
Ce zice Iancu 'nnebunit
Și Horia sfărmat pe roată?:
E ceasul mare ce-a venit.

Și, dacă vor începe iarăși
Acele lupte sfînte, mari,
Luptînd cu astfel de tovarăși,
Vă vor fi brațele mai tari.

Tovarăș are să vă fie
Și-acel pămînt nenorocit,
Străin acum de ani o mie,
Pe care l-ați deștelenit.

Ostași, cu sînge l-au udat
— Și de aceia-i veți fi dragi —,
Atîtea holde-a ridicat
Sudoarea voastră de iobagi.

42.

Ostași ai Artei, cînd semnalul
De luptă singuri voi vi-l dați,
Că ținta este, nu uitați,
Nu gloria, ci idealul.

Adesea, un profet cînd este
Ajuns alături de zeu,
El pare de pe vîrful său
Mai mic în lumile aceste.

43.

Te-au răsplătit amar, Isuse,
Cînd rătăcitul tău popor,
Cuprins de setea de omor,
Pe crucea hoților te puse.

Dar ai învins, murind: în lume
Cei doisprezece ucenici,
Cei umiliți și slabi și mici,
Sublim făcură al tău nume.

Sint prooroci ca tine mari,
Cari rîvnesc până și ura
Ce ți s'a dat, păn' și tortura
Ce-ai îndurat între barbări,

Căci glasul lor răsunset n'are,
Și munca lor piere 'n nimic:
Niciun netrebnic ucenic
Să-i moștenească nu apare.

Și sînt martiri între martiri,
Dar suferinț' așa de-adîncă
N'aduce vulturul pe stîncă,
Nici palmele, nici răstigniri.

44.

Lîngă drum un cimitir,
Cimitir uitat de lume,
Gropi zăcînd fără de nume,
Cruci trîntite fără șir.

Răsăria dintre morminte
O biserică sfărmată
Ca o strajă. Și, de-odată,
Cînd treciu pe d'inainte,

'N noaptea tristă fără lună
Auziuu — era părere? —
În sălbateca tăcere
Clopotul din turn că sună.

Pe cărările pierdute
Printre culmile în rînd,
În văzduhuri tremurînd,
Umbre șușuiiau tăcute.

Era noaptea de 'nviere:
S'auziau acuma pasuri
Răsunînd, și ris, și glasuri.
Numai clopotu 'n durere

Sus plingea, și-a lui cîntare,
Glasu-i jalnic de aramă,
Pe cei vii părea că-i chiamă
La a morților serbare.

45.

Sărmana carte părăsită,
De-atîtea veacuri neclintită,
Pe vechile ei pagini poartă
O 'ntreagă nemurire moartă.

Tu fii pios! Lasă de-o parte
Vre-o mîndră des-cetită carte,
Și 'nvie milostiv în loc
Un suflet fără de noroc!

46.

Ai plîns abia, și-acum pe față
Nici urma norilor, copile,
Dar vei avea, cu alte zile,
Și altfel de dureri în viață.

Bărbat, te-or zgudui furtune,
Dar ca bărbat le vei înfringe,
Și buza ta nimic n'a spune:
Vei suferi, dar nu vei plînge.

Și iarna s'a lăsa pe tine
Cu veșnici nouri de durere:
Să lupți, nu vei avea putere
Să plîngi, nu vei avea cu cine.

47.

Sărac și bôlnav și flămînd,
Mergeam pe drumuri înghețate,
Supt vîntul iernii străbătînd
Sălbateca imensitate.

Vre-un sat în cale-mi răsăria :
Simțiam crescînd durerea 'n mine
Cînd innainte-mi se ivia
Lumina vetrelor străine.

Și totuși singur nu eram,
Un altul trupu-mi sprijinea :
Ca pe o umbră îl simțiam
Mergînd tăcut în urma mea.

Mergea încet un^u vrăjitor
Puternic făr' asămănare :
Părea un cer aprins de nori
De astre blinda tremurare,

În ramuri cîntece de Maiu,
În aier mîrosuri de floare,
Peste cărările din plaiu
Ușoare de argint covoare.

Și noaptea tristă dispărea :
Eram un craiu bogat minune.
Pîndind cu degetul pe strune
S'apară sus iubita sa.

Și, de m'ar fi cuprins abisul
Durerilor fără sfârșit,
C'un zimbet m'ar fi liniștit
Mîngietorul tainic, visul.

48.

Pustiu tăcut, cu fața la vinturi schimbătoare,
Și-atît de neschimbată, ce farmec porți în tine,
De mă tot poartă gîndul la bolțile senine,
La gloria ta roșă, la aprigul tău soare?

Imens ești ca un suflet, de patime pustiu
Și frămîntat de gînduri ce nu-i dau fericirea:
Mirajul tău — zădarnică-i este nălucirea,
Iar taina ce-i în tine, aceia eu o știu.

49.

O, nu desprețui pe nime:
Și mlaștina a fost odată,
Cînd a căzut din înălțime,
O parte 'n ploaia cea curată.

Și veșnic astfel n'o să steie:
Sorbită 'n cer, va fi tesaur,
Se va incinge 'n curcubeie,
Se va 'mbrăca 'n apus cu aur.

50.

Cînd pasărea și-a început
Cîntarea ei nerușinată,
Aprinși se aruncară 'ndată
Asupra-i musicalii asini.

În fundul zării albăstriei
 Peri sfioasa ei aripă
 Se stinse farmecul de-o clipă,
 Și pacea iarăși predomină.

Apoi, cînd lumea a gustat
 De-ajuns producții urechiate,
 Porniră pasărea s'o cate.
 Se zice că era tîrziu.

51.

Ca pe-o algebrică problemă,
 Corect și rece-ai deslegat
 Misterul cel nemăsurat
 Prin silogism și prin dilemă,

Și 'nțelegînd ființa 'ntreagă,
 În veci nu te-a neliniștit
 Un neglijabil infinit:
 Cu vremea toate se desleagă.

Netulburată fericire —,
 Spre cerul gol, neîndurat,
 Învîngător încununat,
 Privești cu mîndră mulțămire.

Gîndind la lunga 'ntunecare
 Fiorii nu te-au străbătut,
 Căci omu-'i bine cunoscut
 E nestatornic' agregare.

Și 'n meditățile-ți acute,
Nu te-ai gândit fără folos
Că viața-i lucru misterios,
Pierdută 'n lumi necunoscute.

52.

Cînd cuget cît îți este sfîrșitul de aproape
Și vîd ce frumuseță cu tine-o să se 'ngroape,
La vechile credințe ce le-am uitat revin:
Simțesc ca 'n alte vremuri și sînt din nou creștin.

O, nu e cu puțință mormîntul să te 'nghită:
Păreră este moartea. Ieși-vei liniștită,
Îndepărtînd sicriul, și haina-ți de mireasă
Va filfii în urmă-ți ca la o 'mpărăteasă.

Vedenie frumoasă, și albă, și ușoară,
Străină de durerea ce-a fost odinioară,
Spre cerurile 'nalte luînd firește zborul,
Uita-vei că în lume ai pus cîndva piciorul.

Și numai cînd mai mare va fi dorul de tine
Acasă cobori-vei din lumile senine,
Ca înger în solie, și peste-a' lor dureri
Din albele-ți aripe cădea-vor mingîieri.

53.

Secătura mîntuit-a un supeu cu niște fete:
În micuțu-i cap cu bucle lucitoare de pomadă
Trec idei de vînătoare, alergări și biciclete:
Obosit, își lasă fruntea palidă pe mîni să cadă.

Și, în sala unde doarme somnul lui de epuizare,
 Raza lunii luminează peste zidurile groase
 Cavaleri cu trupu 'n zale și cu crucea pe pieptare,
 Chipuri de viteji, cu ochii plini de visuri singeroase.

Jos, în cripta unde morții dorm supt lespezi seculare
 S'aud zgomote de arme și strigări care răsună
 În bătrine coridoare unde razele de lună
 Zugrăvesc străji ce veghiază, răzimate în topoare.

Succesorul se frământă. Visurile nu-i dau pace.
 S'a trezit. Corpul cel șubred tremură de frig și frică.
 De la masa medievală cu sculpturi vechi se ridică
 Și grăbit chiamă să vie servitorii să-l desbrace.

54.

Răsare luna: e Diana,
 Neobosita vinătoare:
 Înmoaie albele-i picioare
 În ape: scinteie poiana.

Săgeata ei luminătoarea
 Tăcut străbate printre frunză,
 În fund de codri să pătrunză,
 Cerbii cei blinzi, ce sorb răcoarea.

Pe iarba cea înrourată
 În drum ușor se odihnește,
 Cit de sfios îl învâlește
 Lumina clară și curată!

Plutește ca o desmierdare,
Ce nu cutează, peste frunte,
Pe ochi, pe buzele mărunte,
Iar el, prin somn zimbînd, tresare.

55.

Stringi în inima ta mare
Lumea toată împreună:
Rîul apele-și adună,
Mlaștina-i fără hotare.

De nu faci deosebire,
Raza-ți nu va fi fierbinte:
Sînt și uri care s mai sînte
Decît astfel de iubire.

56.

Acel ce 'n mijloc de vrăjmași
Nu știe calea să și-o taie,
Acel a căruia văpaie
O stinge vîntul pătimaș,

Acela nu e legiuit
Stăpîn în lumea 'nchipuirii:
Cu mirul sfînt al nemuririi
N'a fost din leagăn miruit.

Cu groapa care îl ascunde
Ființa i se nimicește,
Căci a fugit din locul unde
Se moare, dar se biruiește.

57.

Zboară iutele izvor
Printre pajiștile 'n floare:
Clare ape 'n fuga lor
Duc scînteii rupte din soare.

Și i-au pus în drum zăgaz:
Spumegînd, apele sale
Au luptat fără răgaz
Până și-au deschis o cale.

Azi e riu adînc și lat,
Dă viaț' unde străbate,
Dar etern s'a turburat
Clara lui seninătate.

58.

Și, dacă mă gîndesc l'acele
Bătrîne vremi de altă dată,
Atît de limpezi mi s'arată
Că pare c'am trăit în ele.

Îmi spune-a vîntului bătaie
De alergări pe cal nebune:
Turbarea valului îmi spune
De rătăcirii pe mări, războaie.

Copacii frămîntați de vînt
Vorbesc cuvinte cunoscute
Și 'n toate cele pe pămînt
Găsesc tovarășe pierdute.

Oriunde-a fost lăcașul meu,
Am fost tot ceia ce se poate,
Și 'n pacea nopții înstelate
Îmi sînt rîvniri de Dumnezeu.

59.

Poet ești, dacă mulțămire
Nu-ți poate viața 'ntregă,
Și nici om să te înțeleagă
Nu-ți afli 'n vasta omenire.

Dacă aștepti ce n'o să vie,
De ce n'a fost, ți-aduci aminte,
Ai gînduri fără de cuvinte,
Și visuri ce nu pot să fie ;

Dacă glumești în cîmp cu floarea
Și 'nveți cu steaua 'nțelepciune,
Dacă durerea ei ți-o spune
Apa ce trece, plingătoarea ;

Dacă, sărac, ești în palate,
Și, bôlnav, miști din loc un munte,
Dacă porți lumi întregi supt frunte,
Și 'n strașnica-ți singurătate

Vrăjești mingiietoare zîne,
Icoane albe fără nume,
Creații pentru tine-anume
Și care vor peri cu tine,

Da, ești poet. Ce e mai mare
 Pe-acest meschin pământ de tină.
 E bucuria ta – lumină,
 Din lacrimi, faci mărgăritare.

60.

De cînd pe cer a răsărit –
 Ce caldă raza-i și fierbinte! –,
 Niciun pios nu s'a găsit
 Să ardă smirna innainte-i.

De-atunci și pînă ce-a apus,
 Au ris de umbra-i de nimic:
 Ei îl vedeau atît de mic,
 Căci lumină atît de sus!

61.

Un cîmp fără locuitori,
 Pe care plugul nu-l atinge;
 Învăluit de vineți nori,
 Un soare 'nsingerat se stinge.

Și ploaia cade măsurat
 În picături rare și grele;
 Pe cîmpul cel intunecat
 Înnații pini vuiesc a jele.

Îmi spun de-orășe ce-au perit,
 De lupte mari aici luptate,
 De oameni falnici ce-au murit,
 De nimicita maiestate.

62.

Pe ramurile înflorite
Se ceartă vrăbiile-aprins,
Pământul fraged parcă-i nins
De flori de zarzăr risipite.

Și vintul răcoros aduce
Miròsuri dulci amestecate :
Simțești că inima-ți străbate
Raza cea clară, caldă, dulce.

Și pare c'au mai fost odată
Acele lucruri, ca prin vis :
Ca amintiri de paradis
Îți trec prin mintea 'nnegurată.

63.

A îmbrăcat pământu 'n floare,
În iarbă ca de catifea
Vioaia primăvara, cea
Mai mare din fermecătoare.

Și munții verzi, cu virfuri ninse,
Apar ca niște împărați
Cu părul alb, înveșmîntați
În bogății ne mai atinse.

Tăcute-s toate în amiază
Supt blindul soare de April,
Ce ca un zimbet de copil
Împacă și înseninează.

Vintul în vale
 Mișcă arare
 Aieru 'n care
 Zboară petale.

64.

Ce tăcere! răsărirea
 Soarelui s'așteaptă încă?,
 Ori în liniște adincă
 Ziua-și face amurgirea?

Doar văzduhul îl străbate
 Cu cîntarea-i de aramă
 Asinul care reclamă
 Partea-i de celebritate.

65.

De veacuri n'a vorbit vulcanul,
 Dar în adincu-i fierbe lava
 Și-odată iarăși sfărîma-va
 În cale-i tot, ca uraganul.

Pe coastele-i se 'nnalță sate,
 Crezînd că 'ntr'insu-i stînsă viață;
 Trezînd, ironică, verdeața,
 Hirlețu 'n trupul său străbate.

El rabdă, dar, pe cit de mare
 La fost răbdarea, mai grozavă
 Cu-atita curgerea de lavă
 Va fi, tîrzia-î răsbunare.

Socot răbdarea-ți nesfirșită
Poporul meu, popor de trudă,
Dar vine răsbunarea crudă
Căci ura sfântă te agită.

66.

Cinta cum se topește în foc superba Troie
Și rasa priamidă se stinge 'n suferință,
Și vorbele-i din gură-i ieșiau fără silință
Ca falnica Minervă din creierul lui Joie.

Și ochiu-i orb privește în lumea cea apusă,
Și mâna lui bătrână nu tremură pe liră,
Căci glasul-i cald ajunge în minți care admiră
În cîntecu-i solia de pe Olimp adusă.

67.

Călcînd peste infringeri, străin de-amara jale
A sufletului care nu crede 'n scrisa lui,
Spre culmile înalte a' gîndului te sui,
Minat de strălucirea vedeniilor tale.

Mulțimea zgomotoasă în urmă-ți clevetească
Și nimeni să n'asculte aprinsul tău cuvînt —,
Ce-ți pasă cînd în minte-ți același cîntec sfînt
Din buze neștiute mai vine să-ți vorbească!

Încrederea într'insul sporește-a ta mindrie.
Străin de 'ntreaga lume, în visurile-ți dus,
Rămii cu ochiul vesel, cu fruntea veșnic sus,
...Dar cînd dispare zeul și inima-i pustie?

68.

Cu muncă fără de sfirșit
 Ursoaica puiul și-l gătise,
 Și ciutei, mindră, astfel zise :
 „Cit este de desăvirșit !

Mă prinde mila cînd privesc
 La cerbul tău neprefăcut,
 Lăsat așa cum s'a născut,
 Cu bietul său lustru firesc“.

Ursoaica, fiară melioristă,
 Vorbia ca un poet fudul
 Că și-a trudit versu 'n destul.
 M'aș fi jurat că-i manieristă !

69.

MIMOSA.

...Cu o atingere brutală
 Închise frageda-i petală
 Și, indignat, strigă : Ce floare
 Fără de miros și culoare !

70.

S'alungă oarele nebune:
 Acum sau mini ori mai tirziu
 Din fuga lor te vor răpune.

În alte mini stă viitorul :
 Ursita Parcele ți-o știu,
 Al tău e ceasul, trecătorul.

Trăiți cît zilele vă iartă :
Sînt vinuri bune și femei.
Cu Chloris cupele deșartă!

Pe urmă Orcul te inghită!
Nu pot nemuritorii zei
Să-ți ieie clipa dăruită.

71.

Cînd Milostivu-a adormit,
Zimbind, pe crucea lui înaltă,
Făr' de răgaz s'a răstignit,
Mai greu, în lumea ceialaltă.

Zimbește iar cu ochi senini :
La fiecare nedreptate
Obrazu-i singeră supt spini,
Oțelu 'n carnea lui străbate

Și, cînd de chin e însetat,
Ii dau puternicii și sfinții
Burete 'n lacrimi muiat,
În lacrimile suferinții.

72.

Vine anul să-l deschidă
Vremea visurilor toate :
Voiu serba o panahidă
Pentru visurile-mi moarte.

Pomeni-voiu între nume —
Cit de vii erau odată! —
Recunoaşterea de lume,
Amiciţia curată.

Voiu aprinde-o luminare
Şi mă voiu ruga încet
Pentru visul meu cel mare,
Pentru visu-mi de poet.

Şi apoi mi-oiu lua toiagul
Şi, cîntînd voios, îndată
Voiu începe drumu-mi, dragul,
Munca fără de răsplată.

Iar, de m'a pîndi durerea,
Îmi va spune dulci cuvinte
Antigona-mi: mîngîierea
Datoriei implinite.

73.

S'a stinge-a vieţii tale nemernică făclie,
Vei fi cu ochiul rece şi fără de cuvînt:
Podoaba ta de gînduri şi singura-ţi mîndrie
S'a risipi în haos, cînd tu vei fi pămînt.

Şi lumea înaintea va merge drumul ei,
S'or duce 'n urmă-ţi veacuri şi alte veacuri iar,
Cerşind a lor iertare de moarte în zădar,
Rugînd în ceruri goale de-o clipă dumnezei.

În mijlocul tăcerii sălbatece de sus,
Cu fruntea 'ngălbenită, cu jalnice priviri,
Vor trece-ale durerii fără sfârșit oștiri,
Popoarele menite la veșnicul apus.

Se duc fără de urmă, perind în nepătruns.
Zădarnic pui în toate a minții tale lege:
Cu slaba-i licărire în veci nu'i înțelege
Ce ție ți-i ascuns.

Măsura-ți este alta și alta este-a lui:
Tu, biată întâmplare, străin de-al soartei mers,
Nu'i tălmăci, cu mintea gândind, un univers
Ce pentru tine nu-i.

74.

Ai fi putut să capeți numirea de poet,
În vremile de astăzi un preț dacă mai are,
Să pui pe a ta frunte podoabele de laur,
Să 'nvingi în trăinicie ușoara mea cîntare.

Tu ai ales mai bine, în liniște și pace,
O viață ce se duce încet spre scopu-i blind.
Prin cete de prieteni ce nu uită trecînd,
În care fapta zice, de și cuvîntul tace.

Și ai scăpat de-osînda profană și amară
A celor cari poartă cununa de poet,
Și-ai meritului ciocli cu pasul indiscret
Nu vor juca 'n orgie pe groapa-ți solitară¹.

¹ Traducere. (De unde?)

75.

În cer măreț de noapte, răsar tremurătoare
 Și 'n veșnica lor cale molatec lunecînd,
 Spre țermuri adormite revarsă zimbet blînd,
 În roiuri luminoase, a' stelelor popoare.

Din fundul nestirșirii aprinse miriade
 Se 'nnalță, fiecare spre scopu-i neclintit,
 Urmînd a ei cărare: de-o parte-i hotărit
 Și drumul ce-l apucă lumina care cade,

Și poate lumi de gînduri, dureri ca și-ale noastre
 Domnesc peste luceferi ce par un punct pierdut
 Și alte minți se 'nnalță în spre necunoscut,
 De taine însetate, în pulberea de astre.

Tu vezi în ceruri stele plutind nepăsătoare :
 Zimbirea lor de aur ascunde suferinți,
 Și, cînd gîndești la marea imensă de ființi
 Străine, te cutremuri și inima te doare.

O, dac'ai ști cînd mina ursitei te doboară
 Că, dacă nu-i în ceruri un tată 'ndurător,
 Sint inimi dureroase avînd același dor,
 Osinda 'mpărtășită s'ar face mai ușoară!

* * *

De ce să 'nnalți în nouri visarea-ți nebunește,
 Cătîndu-ți mingiierea 'n albastrele țării,
 Cînd ochiul tău nu poate pătrunde 'n veșnicii?
 Coboară-te din stele și 'n țerna ta privește.

Atiția împrejuru-ți se poartă 'n astă lume,
Atiția trec o clipă alături pe pământ:
O răpede privire în mersu-ți, un cuvânt, —
Și vremea se strecoară, — și li-ai uitat de nume.

Și poate că acela ce ți-a venit în cale
Era al tău tovarăș, cătat cu-atita plins,
A căruia privire durerea ți-ar fi stins
Și-ar fi pătruns cu gândul în taina minții tale.

Ca șiruri lungi de umbre, cu ochii reci, tăcute,
Supt ceruri nendurate, dorind ceia ce nu-i,
Ne ducem fiecare purtînd durerea lui, —
De și etern alături, — spre lumi necunoscute.

76.

MORȚI DE RĂZBOIU.

Zăcem în gropi fără de cruci
Unde nu-i nimeni să ne plîngă,
Vii, primăvară, și te duci:
Aici nu-i nime să ne strîngă,

În umbra munților eterni,
În pacea văilor sihastră,
Zăpezile de două ierni
S'au așternut de-asupra noastră.

Am așteptat, am așteptat
Un steag din lupta de-altă dată:
Voi v'ați întors de-ați implîntat
În loc o sabie sfărmată.

Și, dacă soartei așa-i place,
 Cu blăstăm vă lăsăm la toți
 Ca, prin nepoți și strănepoți,
 Durerea noastră să se 'mpace.

1918.

77.

Atît, Musă, atîta, cit lira nu-i acum
 Cu totul descordată și voacea răgușită;
 Ce să mai cînt eu oare cînd văd că am vorbit
 La neamul surd, cu mintea așa de împietrită?

Priința cea cu care te-aprinzi și te îngîni
 Nu mi-ai dat-o tu, țară, o nu, căci ești cuprinsă
 În poftete murdare și în asprimea cea
 Austeră potolită și în tristeța hidă¹.

1918.

78.

Glorie omului singur!

Orice mîndrie-i a lui,
 Ca și oricare durere:
 Nimica la nimeni nu cere,
 Samă nu dă nimănu.

Soarta lovește intr'insul?
 El își innăbușă plînsul,
 Tare stă 'n purpura ei:
 Ce bucurie, o zei!

¹ Traducere ?

Glasu-i cerşind nu răsună,
 Sufere şi-i fericit,
 Moare de nimeni bocit,
 Doarme cu sine 'mpreună.

Glorie omului singur!

79.

Supt cer adinc, albastru, în razele de sară
 Mulţimea trece vesel. Şi glasuri şi cîntări
 Răsună zgomotoase, perind în depărtări,
 În aierul ce duce miròs de primăvară.

Întreagă firea rîde prin florile deschise,
 Prin soarele ce cade zimbînd, prin aromiri,
 Cerşind ispititoare, prin blîndele şoptiri
 A' fetelor cu ochii privind departe 'n vise.

O clipă 'n nesfirşirea de vremi. Apoi se lasă
 Perdeaua, cuprinzîndu-i pe toţi, pe toţi, pe rînd:
 De-asupra lumii care se strecură cîntînd
 Văd îngerul peirii plutind cu spada trasă.

80.

[De te-a răpit îndemnul de-a spune gîndul tău,
 De ai ieşit în faţă cu ceia ce simţi tu,
 Socoţi că 'ngăduinţa ți-o vei găsi: o, nu !]
 O lume împrejuru-ţi te va ţinea de rău.

Începe, vinovate, dă-ţi crima la lumină:
 Întreg areopagul cel aspru te priveşte
 C'un ochiu ce nu 'nţelege simţirea ce-o mînjeşte,
 Cu buzele crispate de-o ironie fină,

81.

Ți-i de artist ori de poet chemarea?
 Lauda stradei farul tău nu fie,
 Căci lumea veșnic și-a zvirilit favoarea
 Mediocrului, oricînd în față o să-i vie.

Arat' un chip cu plină întrupare
 Purtînd pe el cereasca măreție
 Și altu 'n care gîdile coloarea,
 Și vei vedea cît gustul lumii știe.

Din drumul ce-ai ales nu te abate
 La risul prost, nici la insulte grele:
 Tu rizi de vorbe bune ori de rele,
 Căci ți-a fost dat destulă voluptate

Primînd de sus ca dar crearea sfîntă.
 De n'o ascultă nime decît luna,
 Privighetoarea viersul tot și-l cîntă:
 În Maiu ea tot se bucură, nebuna!

82.

La capul pruncului dormînd
 Veniră două ursitoare.
 Cuvinte dulci mîngîietoare
 Vorbi cea tînără, zîmbînd:

„Copile 'n leagăn afundat,
 Lumină 'n jurul tău răsare,
 Căci într'o zi tu vei fi mare,
 Mai mare ca un împărat.

Și oceanu 'n slava sa
Și raza cerului cea vie
Părea-va o nemernicie
Pe lingă 'mpărăția ta.

Hotare 'n fața-ți n'or să fie,
Și niciun drum nu ți-i închis
Căci tu ești domnitor în vis
Și suveran prin poezie“.

Atunci bătrîna ursitoare
Vorbi astfel: „Coroana ta
Pe frunte greu va apăsa,
Gonind odihna 'ntremătoare.

De lume-aici nesăturat
Și neputînd să-i simți beția,
Vei fi un rege exilat,
Ce nu-și găsește 'mpărăția.

Cînd de durere-ai să te cleteni
Și vei căta un ajutor,
Ca orișice stăpînitor,
Te vei vedea fără prieteni“.

Lumina tainică se stînsese.
O luară zinele ieșînd :
Copilu 'n somnu-i tresărînd,
Zimbî ca zeii, și-apoi plînsese.

83.

Fusese mare și căzuse,
Iubit, și nu avea pe mine:
Și fericire și 'nnălțime
În amintiri se prefăcuse.

De-atitea ori poate-ai dori
Să-ți lepezi strălucirea toată,
Să fii un om pierdut în gloată,
Dar soarta-ți te va țintui.

84.

În noaptea lumii noastre plină
De-atita sete de lumină,
Voi scrisul vostru-l descințați,
Subtililor inițiați,

Născuți pentr' un mai larg avînt,
Sofisticați al vostru cînt
Și, pentru un popor meniți,
Servanți de cluburi deveniți.

Și v'a rămas din cerul tot
Doar între strașine un cot,
Iar din întreaga poesie
O aripă la pălărie!

86.

În amurg se 'ntoarce 'n barca-i Cleopatra spre palat.
Peste apele domoale sună visele mișcate
De copii purtînd cunună peste părul lor bogat;
Flautele siriene sună arii fermecate.

Și regina, în veșmîntu-i de mătasă transparentă,
Obosită de petreceri, lasă fruntea ei pe mină,
Pe cînd zgomote de seară melancolic se îngîină
Cu a robilor din luntre melodie somnolentă.

Și, cătînd spre rîu, privirea se aprinde mîngîioasă,
Fața albă strălucește de-o lumină sensuală,
Iar copilul de la proră simte mîna-i ce se lasă,
Pe cînd luntrea se oprește lîngă scara colosală.

Și, în ultima lucire sîngerată a luminei,
Se îndreaptă maiestoașă spre al Venerei altariu
Cu iubitul ei de mină, pe cînd doi din lăutari
Se aruncă 'n Nilul galben, după ordinul reginei.

87.

Din TENNYSON (?).

Cîntă o viață 'ntreagă din zori și pînă'n noapte.
Cînd vîntul tinereții trezia ușoare șoapte
De dragoste în pieptu-i, cînd flori de vis albastre
Creșteau supt strălucirea prielnicilor astre

A 'ncrederii în sine și a setei de viață,
Cîntarea-i, de-o curată și-angelică dulceață,
Lăsînd realu 'n urmă-i, rîvnia spre empiree,
Cătînd în țernă raiuri și îngerî în femeie.

Apoi sosi o vară senină și bogată :
 Pe bolta cea adincă, senină și curată
 Perise strălucirea de neguri schimbătoare :
 În loc de flori pe brazde, stau spice pe ogoare

Cintă din nou atuncea, dar într'o altă limbă.
 Ușoara ciripire cu vremea i se schimbă:
 În imnuri de-o înaltă și mândră bărbăție
 Mări puterea muncii și-a vieții vrednicie.

La alții tristă-i toamna, când moartea e aproape :
 O umbră se coboară pe grelele pleoape.
 Cu dinsul ea fu blindă și tainică și bună,
 Din frunze 'ngălbenite făcându-și o cunună.

Și cîntecu-i atuncea urmă înalt, senin,
 Nici plin de desnădejde, nici de blăstămuri plin
 Și, fără de minciuna deșert' a fericirii,
 Supus nestăvilitei osînde-a omenirii.

Din inima-i perise și doruri și-așteptări.
 Pe frunzele uscate, foșnind peste cărări,
 De mult căzuse neaua cea rece-a bătrîneții :
 Cadranul fără greșuri suna sfîrșitul vieții.

Și cîntecu-i din urmă, din ce în ce mai sus
 Suna în sfere clare, tot mai departe dus,
 Străin de-a' lumii noastre năcazuri și plăcere :
 Păn' se pierdu 'n măreața și veșnica tăcere.

Cintă o viață 'ntreagă, din zori și până 'n noapte.

87.

SCENETĂ ITALIANĂ.

Pe tema din „*le Passant*“ al lui Coppée.

Scena I-ii

Un castel lângă Neapole.

SOLA, ZANNI, GIOVANNA.

SOLA

Ce odihnă se coboară peste gândurile mele
 În tăcerea fără șoaptă. Miriadele de stele
 Se ivesc în luminoasa cerului imensitate,
 Martori zîmbitori și tainici ai iubirilor uitate,
 Revărsîndu-și scînteierea peste arborii în floare:
 Noaptea-i plină de mirosuri, leneșă, fermecătoare.
 Și în inima-mi pustie mii de doruri se deșteaptă,
 De și mintea nu le crede, ochiul pare că le-așteaptă.
 E ciudat, sînt noapți în care am dorințe de copilă,
 Ce-și închipuie viața, și fragmente de idilă
 Se trezesc în pieptu-mi unde niciun dor nu
 [mai trăiește.

Uite, luna se ridică peste bolți împărătește
 Printre miile de stele ce-o încunjură clipind,
 Luminînd cîmpii ce'n noapte fără margini se întind.
 Cită viață se trezește între crengi întunecate,
 Pe cînd greierii în iarbă cîntă, vesele, rimate,
 Arii care par suspinul lumilor pierdute 'n somn!
 Niciun zgomot. În odaia-mi întunerecul e domn
 Și tăcerea. Cit de bine-i, fără nimeni lângă tine,
 Să visezi cuvinte blinde lunecînd pe bolți senine
 Și icoane luminoase surizînd, și alte multe,
 Fără ca să-ți stea în față și vorbirea să-ți asculte

Don Alonso din Grenada, dragălașul meu iubit.
Nu-i un ceas de cînd de-aice cavalerul a pornit.
Îl aștept să vie iară... Doamne 'ndură-te de mine!..
Aud pașii pe cărare răsunînd... Un glas... Nu vine?...
Nu se poate. Glasul este prea frumos și prea
[duioasă

Îndrăgita lui cîntare. Pe cărarea luminoasă
Iată-l, trece cîntărețul, o minune de copil,
Cu privirile mai blinde decît imnu-i de April,
Și ce păr bogat de aur, revărsîndu-se 'n inele!..
L-aș chema, s'aud cîntarea. Toate gîndurile mele
Sînt ciudate 'n astă noapte... Să-l aduc?...

[Giovanna, spune

Cîntărețului din cale să se suie... Ce nebune
Doruri mă cuprind acuma! Și copilul ce va zice?
O femeie care-l chiamă și-l aduce-apoi aice
Ca să cînte de iubire... Dar se pare prea cuminte.
Uite-l... Ușa se deschide... Cum se uită de fierbinte!
(Se face a nu-i lua sama, privind pe fereastă înainte.)

ZANNI (uimit).

Ce frumoasă e! Madonă, de-a mea inimă te 'ndură!
Aș muri pentru o vorbă lunecînd din mindra-i
[gură...

*(ea urmează același joc. După o clipă de nedumerire, ZANNI
încet către GIOVANNA.)*

Să mă duc?

GIOVANNA.

Nu, stăi... Stăpînă, e aice cîntărețul.

SOLA.

Cîntărețul, care?

(prefăcîndu-se a nu-și aduce aminte.)

GIOVANNA (*volubil*).

Omul ce trecea cîntînd, drumetul

Cu duiioase serenade, scînteind supt luna plină
Pe cînd tu stăteai pe gînduri la fereasta din
[grădină.

Știi, mi-ai zis să-l chem aice, șopotînd: „ce
[dulce glas!“.

SOLA.

A, da știi. Eram aiurea. N'auziiu ușoru-i pas.

(*indiferent*)

Ești de mult aici, băiete?

ZANNI (*grăbit*)

O nu, nu! Cel mult de-o clipă.

SOLA.

Ori se vede vremea are pentru el altă aripă...
Nu-i urît de loc, cu ochii mari și blînzi și gura fină,
Încă bruma tinereții scînteind pe fața plină,
Și pierdut așa 'nnainte-mi și așa sfios... Și eu
Parcă simt un vâl ce cade mîngîios pe gîtul meu.
E curios... (*către Zanni.*) Și cum te chiamă?

ZANNI.

Zanni Luca Venețianul,
De la Chioggia, departe, unde cîntece tot anul
Zboară 'n aier pe lagune. E frumos: peste palate
Ceru-i blind, de și albastru... Lingă ziduri furișate,
Suptiratece gondole trec în noști ca și aceasta,
Pe cînd sus, fără de zgomot, se deschide 'ncet
fereasta.

SOLA (*malițios*).

Amintiri?

ZANNI.

O nu, atuncea eram tînăr...

(*curioasă.*)

SOLA.

Și acum?

ZANNI.

O, acum... Dar nu-s acolo.

SOLA.

Și de ce-ai venit și cum
Ai rămas prin aste locuri, care-ți sînt, cum
[văd, străine?

ZANNI.

Mi-a fost viața zbuciumată. Cînd intăiu simțiiu în
[mine
Dorul cîntecelor blinde și visărilor pe lună,
Tata m'a chemat la dînsul, trist pe fața lui cea bună,
Și, spunîndu-mi că sînt mare, că avere n'am, și
[multe,
M'a trimes să 'nvăț aiurea, la Bologna. Să m'asculte,
Cînd plîngeam, la despărțire, aș! M'am dus. Ce
viață, doamnă!
Ziua fără de lumină, ziua sarbădă de toamnă,
Și magistrii în decrete, rochii lungi, slăbite fețe,
Și școlari trecînd cu zgomot timpul blindei tinerețe.
Zgomot și beții, și alte mari petreceri de-ale lor!

SOLA.

Și nu-ți plac ?

ZANNI.

De-astfel de lucruri, niciodată nu mi-i dor.
Strigătele de plăcere mă jignesc și mi se pare
Că aud plingîndu-mi visul la ciocnirea de păhare.

SOLA (*cu interes*)

Cum, cînd vezi supt raza roșă a luminilor aprinse
Fețele înfierbîntate lingă brațele cuprinse,
Cînd ușoara răsufare se sfîrșește 'ntr'un suspin,
Cînd pleoapa se închide grea de dragoste și vin,
Tu nu simți nimica? Pieptul tău nu arde de văpaie?

ZANNI (*grăbit*)

Ba da, simt un dor sălbatec să mă strècur din odaie
Și, în aierul de noapte, cald, mirositor și greu,
Să mă duc fără de țintă, singur și – cu gîndul meu.

SOLA (*mișcată*)

Cum zimbește, parcă raiul i se face înnainte!
Cu o astfel de privire, și-i atîta de cuminte...

ZANNI (*pe gînduri*)

Cum ziceam, o tristă viață. Și 'ntr'o seară ca aceasta,
Blindă și ispititoare, am deschis încet fereașta,
M'am uitat la luna plină răsărînd și la cîmpie
Desfăcîndu-se din noapte supt lumina argintie:
Cîntăreții în dîmbravă nu erau toți adormiți,
S'auzia un cîntec dulce din copacii înfloriți,
Cînd aici, cînd mai departe, glas de pasăre drumeață.
Eu pe scări, apoi în curte... Și bălaia dimineată

M'a găsit departe 'n drumul ce ducea către lagune.
Despre lunga-mi pribegie am atita, doamn', a-ți
[spune.

SOLA

Ai fugit?

ZANNI.

Nu, cu zimbirea-i m'a furat noaptea de Maiu.

SOLA

Ce naiv îi e cuvîntul și ce farmec are 'n graiu!

ZANNI,

Gondolierul care, seara, mă purta încet pe mare.
Își cînta, vislind, cu ochii înecați, a lui cîntare
Și, în fundul bărcii negre, eu plîngeam ca un copil.
Apoi mari palate sure și un àntic peristil.
Scări de marmoră... Odaia cunoscută... Cei doriți,
Convorbînd în noaptea blindă, supt lumină, fericiți.,
Două zile, numai două, și plecam în spre Salern.
Ce să-ți spun! Aceleași zile monotone se aștern.
Îmi era urit de viață și de tot... Și iar m'am dus...
Mă prindea un dor de zarea aurită din Apus...

SOLA (*zimbînd*).

Ești ușernic... Și acuma te duceai în care parte?
Ai lăsat Salerno 'n urmă și Veneția-i departe...

ZANNI.

Cînd chematu-m'ai din cale, mă duceam, cîntînd,
[acasă.

Drumu-i lung, fără tovarăși, știu, dar visul nu mă lasă
Singur pe cărări pierdute. Și cînd mergem amîndoi,
Ce simt eu din ale lumii gînduri triste și nevoi!

Apoi totu-i numai floare și lumină pe cărări,
 Sună pajiștea de greieri și dumbrava de cîntări,
 Zboară fluturii în aier, ca un nour de petale:
 Ca un farmec se coboară peste gîndurile tale...
 Și chiar oamenii aice sînt mai buni decît aiure,
 Precum soarele-î mai dulce: un bătrîn cu plete sure
 M'a purtat fără de plată, în căruța lui fugare,
 De din vale de Salerno pînă la Castellamare...
 Un bătrîn frumos și vesel... N'am urit mergînd cu el,
 Îmi spunea povești de zîne, de voinicul suptirel
 Într'o lume fermecată căutînd a lui iubită
 Prin mulțimea de balauri ce așteaptă să-l înghită:
 Îți părea că-i vezi aievea, de și ochiu-ți era treaz...
 Între munții cei sălbateci, mai departe un viteaz,
 Dintre cei ce taie drumul cavalerilor în zale,
 Desfăcînd cea mai ușoară dintre săbiile sale,
 Mi-a făcut-o dar, zicîndu-mi: „căile-s periculoase...“.
 Avea ochi adînci și galeși, cu privirile frumoase.
 Oameni buni, frumoasă țară... Ce păcat că nu-i a mea!

SOLA (*visătoare*)

Cite 'n lume nu se 'ntîmplă! Să rămii dac' ai putea...
 Nu ți-i dor de marea sură și de anticul palat,
 De părinții tăi, bătrînii!

ZANNI.

Îi doriaam cînd m'ai chemat.

SOLA (*aparte*)

Parcă ochiul i s'aprinde... M'ar iubi? Ce intîmplare
 De poveste orientală! Cîntăreț și doamnă mare
 Adunați într'o iubire de un cîntec de pe drum.

Ce gîndesc ? Dar nu se poate... Vra să zică, după cum
Îmi spuneai, te duci spre casă singur și cu visul tău:
De iubire, se 'nțelege. Ca tovarăș, nu e rău.

ZANNI.

De iubire ? Nu, sau visu-mi e un alt fel de iubire.
Nu o patimă brutală, înfocata fericire
Din Bologna și Salerno. Cintec fără de cuvinte,
Sunete melodioase ca din ariile sfinte,
Desmierdînd încet auzul ca un cor pierdut de
[îngeri,
Ca, supt vînt încet de noapte, ale arborilor plingeri,
Ca o mîină diafană rătăcind ușor pe frunte,
Înviind a' tale gînduri ca și aierul de munte
Și apoi, peste pleoapa ce-o închid în așteptare,
Precum negura de toamnă peste-un lac uitat tresare,
Se prevede o Madonă galeșă cu ochii mari.
Mă deștept zîbind în lacrimi, trist, pe cîmpii
[solitari.

SOLA.

Și atîta-ți este visul ? O, ce bine-ar fi s'auz'
Tot cuvinte ca acestea răsunînd, și călăuz,
Îngrijit ca 'n calea-i lungă toate sigure să-i fie,
Să-l urmezi în nesfirșita dragostei împărăție !
Și, acum, închipuește-ți că icoana ta divină
Trup s'ar face înainte-ți și că fața ei senină
Ți-ar zîmbi într'o chemare de iubire. Uite-așa!
Tu ce-ai face ?

ZANNI.

Făr' o vorbă aș cădea în fața sa.
Mi-ar părea și rău și bine. Rău întăiu, ca de o sfîntă

Piatra albă coborîndu-și din altarul unde cîntă
 Imnuri numai pentru dînsa un ascet aprins de dor
 Și s'ar duce să se piardă în mulțimea tuturor,
 Bine—apoi, o cit de bine! Aș muri într'o privire
 Ultimă, legînd într'însa toată lumea-mi de iubire.

SOLA.

E ușor a zice astfel, însă căile sint grele
 Dese ori spre fericire, și, în clipele acele
 Cînd un om viteaz se cere, tu ce-ai face, un copil,
 Cu dorințe trecătoare ca și floarea din April?
 De ți-ar spune, ca 'n poveste, draga ta: „Te du, iubite
 În spre capetele lumii, prin pustii nemărgenite,
 Treci prin mijlocul oștirii de vrăjmași lucind în zale,
 Fură pietre fermecate, rupe stîncile în cale:
 Une ori astfel de lupte, fericirea ți-o aduc,
 Tu, copil fără putere...”

ZANNI (*aprints*).

Zi-mi o vorbă: eu mă duc.

SOLA (*cu ochii în lacrimi*).

Dar nu-s zina din poveste care crede în cuvinte..
 Cine-așteapt' astfel de vorbe e, ca tine, fără minte...

Scena a II-a.

ACEIAȘI, DON ALONSO.

GIOVANNA.

Pot primi pe don Alonso, cavalerul din Grenada?

SOLA.

Da, să vie. Iar pe dînsul, du-l să-și cînte serenada,
În grădina de spre mare, să-l aud iar...

(cătore ZANNI.)

Du-te, dragă!

ZANNI (singur.)

Dar m'aș duce pentru dînsa să sfărîm o lume
[ntreagă !

(Intră don Alonso.)

Scena a III-a.

SOLA, DON ALONSO.

SOLA (cătore don Alonso).

Cavalerul de Grenada? Tot frumos, cum văd, și bine...

DON ALONSO.

Și acum și 'n totdeauna... Farmecul nopții senine
M'a gonit din casă astfel că mai vin odată az'
Să admir o frumuseță...

SOLA.

Ai o muscă pe obraz...

DON ALONSO.

...Fără samăn între cîte am iubit în viața mea :
Foarte multe. Dacă mintea să le numere-ar putea,
Ce ușoare-ar fi alături socotirile de stele!
Am iubit Francese mîndre și Spaniole suptirele,
Blonde chipuri venețiene și Romane cu ochi mari :
După cum m'arată chipul sînt al dracului ștregariu!

SOLA.

Dar în Neapole aice cite inimi simțitoare
 Îți vor fi rămas în urmă, cînd sunai, biruitoare,
 Peste pietrele de lavă a ta spadă toledană!

DON ALONSO.

Mă roșesc, căci înainte-mi este o Napoletană.
 Am iubit supt cer de flăcări, lingă ghețele eterne,
 Unde soarele te arde și-unde raza lui se cerne,
 Tristă umbră, printre nouri. Am iubit dus în robie,
 Până unde se infundă nesfîrșita lor pustie,
 De pirații de pe coastă o splendidă Africană,
 Neagră ca privirea voastră: fată fără de prihană.
 Îmi spunea ades că vede o ușoar' asemănare
 Între mine și emirul de Tanger... E cel mai mare
 Dintre șefii lor cei negri.

SOLA.

Lucru-i foarte cu puțință.

DON ALONSO.

Dar eu am trezit în ele o astfel de suferință!
 Apoi Maure frumoase, în războiu căzute pradă,
 Care uită, prinse'n brațe, de feerica Grenadă,
 Înșelînd pe călăreții cei cu sulitile fine.
 Le-am trimes de mult în lumea care înapoi nu vine.
 Țin pe două: pe Leila, o măiastră vrăjitoare,
 Și pe Zora, care-mi cîntă vre-o baladă plîngătoare,
 Pe cînd eu îi spun cuvinte de iubire generoasă.

SOLA.

Cîntăreața cea arabă?

DON ALONSO.

A, contesa e geloasă?

Bine, stăi. (tare.) E ca un inger : numai cit un ochiu

[nu-] are,

Pe cînd umărul din dreapta e puțin-puțin mai mare.

Îi spuneam, stînd lingă dînsa, ale mele biruință,

Toate cruntele-mi războaie pentru țară și credință:

Cum tăiat-am la Murcia, c'o voinică lovitură,

Un emir călare. Spada, străbătîndu-i prin armură,

Îi tăie în două trupul, calul lui arab în două,

Pe cînd oastea lui întregă se 'nchina uimită nouă:

Pină astăzi se cunoaște tăietura în pămînt...

Cum, aiurea, prins de Mauri, mă zvirliu dintr'un

[avînt

Peste calu-mi de bătaie și, cu sabia în mîină,

Li strigăiu: „Eu sînt Alonso!“, și oștirea lor păgînă

Se supuse înainte-mi. Și am mers în fruntea lor

Pin' la rege: pe-o armată singur eu biruitor.

Da, așa a fost Alonso, cavalerul din Grenada—

Și, acuma, la picioare îți depun, supusă, spada.

SOLA.

N'o lăsa aici, viteze, căci ai face un păcat,

Ci păstrează'o : în Grenada mai sînt Mauri de tăiat :

Să te 'ntorci din depărtare în mărețele-ți castele,

Ar simți prea multă jale. Și-apoi visurile mele

'S mai modeste păn' acuma...

ALONSO.

Știu aceasta, însă vreau

Să te 'nalț cu-a mea iubire pănă la nivelul meu.

SOLA.

Cinstea-i mare, se 'nțelege, și că faci o jertfă, știu,
Însă lucrul cere gânduri, și acuma-i prea tirziu
Ca să-mi afli hotărîrea.

ALONSO.

Voiu veni atuncea minî,
Poimîne, de-o fi nevoie: ceasuri, zile, săptămîni,
Ani întregi va fi aice, ca să-și afle soarta sa,
Cel ce tremură acuma, umilit, în fața ta:
Cavalerul fără pată, don Alonso din Grenada.
Și, acum, plecînd, mă lasă să-ți depun, supusă, spada.

Scena a IV-a.

SOLA (*singură*).SOLA (*pentru sine*)

Da..., și azi și minî și poimîni să-l am veșnic înainte
Cu privirile-i în flăcări și cu vorba lui fierbinte:
Înc' o lună de suspine ar putea să măucidă...
Și să n'am în toată lumea un prieten să închidă
Ușa mea și la războaie cu păgînii să-l trimată...

(*s'aude cîntînd.*)

Cît de dulce-i este glasul și cîntarea de curată!
Mă iubește... De la vorba cea d'întăiu am priceput:
Eu, contesa de Molino, el un biet copil pierdut.
Nu se poate... Ce ar zice de aceasta lumea mare?..
Ar mai fi un loc într'însa dup'o astfel de purtare?
Și-i frumos, cu ochii negri strălucind supt fruntea
[albă,
Pe cînd păru-i lung de aur, revărsat, îi face salbă

Lingă gitul fin și fraged. Și, cînd glasu-i se ridică,
 Vorba cîntă, desfăcută de pe buza-i suptîrică.
 De aș fi o biată fată, ca și dinsul, mi se pare
 Că la vorba-i de iubire fermecat' aș fi în stare
 Să mă duc în lumea 'ntreagă lingă el cu visul lui.
 ...Ce idei fără de noimă! Dar în firea asta nu-i
 Decît dor de tinereță care scinteie o clipă,
 Lunecînd, o stea ce piere!, apoi strînge-a lui aripă
 Și dispare... Și pe urmă el te uită... E păcat!
 Dar cuvintele-i din urmă... Dac' ar fi adevărat!
 La un semn al meu, se duce unde vreau... E cu
 putîntă?
 Nu mi-i drag, dar par'că-mi vine o teribilă dorință
 Să-l încerc... Și, dacă merge, cum a spus? Dar nu
 [se poate!
 Ce s'aude? Pași pe iarbă, un acord de strună 'n
 [noapte?

Scena a V-a.

SOLA, DON ALONSO, UN CÎNTĂREȚ.

CÎNTĂREȚUL.

Miezul nopții e aproape:
 Obositele-mi pleoape
 Nu adorm. Iubito, vină:
 Liniștite-s în lumină
 Vis și gînduri și durere,
 Numai doru-mi, în tăcere,
 Plînge.

DON ALONSO.

Dar sfîrșește!... Crezi că astfel se cîștigă o iubire,

Cu descîntece de lună, versuri fără de simțire?

(Cintă el.)

Spada mea muiată 'n singe
De păgini tăiați în două,
Floare umedă de rouă,
La picioare ți-o depun.
De și mare, eu sînt bun,
Și iubirea mea-i în stare,
Păn' la tine să-și coboare
Fața.

Vreau să-ți luminez viața,
Să te 'nnalț în altă lume
Și supt falnicul meu nume
Să privești de sus pe toți.
Să zici: nu te știu, nu poți.
Mă iubești, pricep prea bine,
Vină, dragă, către mine
Vină.

DON ALONSO (căt-re musicanți).

Stăi, opriți-vă o clipă să vedem: un vers nu vine?
Dacă nu-i o altă strofă, voi urmați din mandoline!

SOLA.

Nu-i ajunge că a' sale curteniri rămas-au vane?
Înc'o strofă?.. Doamne sfinte! Ajutor! Giovanna,
[Zanni!

Scena a VI-a.

ACEIAȘI, ZANNI.

ZANNI.

Alergăm... În care parte, doamnă, ți-au fugit
[dușmanii?

Păn' la margenile lumii mă voi duce după ei!

SOLA.

Nu, ascultă, și pe urmă te vei duce dacă vrei.

DON ALONSO.

Oștile nenumărate,
De-a mea spadă subjugate,
Lui Alonso s'au supus.
Din mărirea mea de sus
Eu te chem să vii la mine.
— Vine ?

ZANNI.

Serenada-i fără voie...

SOLA (*către Zanni ; aparte*)

E Alfonso din Grenada,
Un nebun ce vrea iubirea să mi-o capete cu spada,
Fanfaron spaniol... De dînsul dinioarea am scăpat.
Protestînd de-a lui iubire, cavalerul mi-a jurat
Nesfirșit să nu se 'ntoarcă pînă ce n'oiu fi a lui,
Și acuma serenada-i mă ucide. Nime nu-i,
Cînd nebunul îmi stirnește împrejur o 'ntreagă
piață,
Să-mi gonească astă umbră ce desgustă și de viață
Pe aceia ce primește prinosul...

(*Zanni vrea să plece.*)

Ci stăi, copile!
Nu te du... Alonso este un viteaz... A' tale zile,
Fragede cum este floarea — sînt datoare să ți-o
spun —,
Numărate-s... Stăi!

ZANNI.

O armă! Iată una... Rămas bun!

Scena a VII-a.

SOLA (*singură*).

SOLA.

Doamne, ce nenorocire! Cine m'a făcut să-i spun
 Tocmai lui, al cărui singe e atita de aprins?
 Cum zîmbia de vitejește și ce iute și-a încins,
 Ca un om deprins în lupte, marea spadă de războaie!
 Un băiat atit de fraged, că de mijloc se îndoiaie,
 Cînd pășește, să atace un astfel de luptător...
 Mă iubia: în ochii limpezi strălucia atita dor...
 Și eu care lui Alonso l-am trimes gătită pradă!

(se oprește, ascultînd.)

Niciun zgomot nu s'aude. A! ciocnirile de spadă!
 Sfîntă mamă de iubire, mare inimă străpunsă
 De cuțitele durerii, te îndură, nepătrunsă!
 Apere-l pe cîmp de luptă mîna îngerilor tăi!

(ascultă iar.)

Înc'odată! ...Îl ucide... Alergați! Alonso, stăi!
 Cruță pieptul lui cel fraged, și viața-mi este-a ta!

(nouă ascultare.)

Întunerec și tăcere... S'a sfîrșit... Nimica... Da...
 S'a sfîrșit... Nelegiuită, ucigașă de copii!
 Și-l iubiam¹. (*privește*.) O nu! Alonso a căzut... Ce greu
 [imi vine

¹ Manuscriptul se oprește aici. Restul din amintire, cu com-
 plectări.

Să-mi arăt recunoștința pentru ceia ce mi-a dat,
Prin jertfirea lui Alfonso lûind asupra-și un păcat.
Un copil ce varsă sînge... Ce grozavă 'nchipuire!
De isprava ce-a făcut-o pe el însuși o să-l mire...

(Zanni apare.)

Scena a VIII-a.

SOLA, ZANNI.

SOLA (căt-re Zanni ; speriată).

Și acum, nenorocite, de omor nu-ți pare rău?...

ZANNI.

Mă 'nfior... Dar cavalerul și-a plătit păcatul său.
Cînd, lovit, l-am pus pe fugă...

SOLA (bucuroasă).

Și nu-i mort, o spune-mi, nu?

ZANNI.

Și viața ca și moartea le împarți, o doamnă, tu...

SOLA (grăbit).

Tu viața de la mine ți-o aștepți, drumeț nebun?

ZANNI.

Sînt simțiri, stăpînă, care niciodată nu se spun.
Dacă inima de mila mea, un biet copil, e plină,
Fă un semn și dintr'atîta înțeleg...

SOLA.

Da, Zanni. Vină!

TRADUCERI

1.

DIN ILIADA.

— Fragment din Cîntul I. —

Cîntă, zeiță, minia lui Peleides Achille,
Cea pierzătoare, ce mii de dureri în oaste aduse,
Suflete multe și tari în Iad le trimese cu sila,
De eroi, și carnea la vulturi și cîni azvirlind-o.
Astfel se împlini voința lui Zeus.
Spune de cînd mai întăiu porniră la ceartă
Craiul Atride, stăpînul de oameni, și divinul Achille,
Cine din zei i-a scos la luptă pe dinșii :
Fiul lui Zeus și-al Letonei, căci el, în minia-i pe rege,
Ciuma cea rea o trimese în oaste, cu multă peire,
Pentru că el ocărise pe preotul Hrise,
Care venise cu daruri bogate să-și ieie copila
Roabă, ținînd în mină cununa Zeului bun de săgeată
Și sceptrul de aur, rugînd toată Grecimea
Și mai ales pe Atrizi, cei doi rînduitori de noroade.
Zicea : „Voi, Atrizi, și voi, Acheieni prinși în zale,
Vă dea vouă zeii ce au locuințe 'n Olimp
Să luați cetatea troiană și să vă 'ntoarceți acasă !
Dar dați-mi copila, iubita, și darul primiți-l,
Căci zeul Apollon cel bun de săgeată vă vede!“.

Atunci se 'nvoiră Aheii ceilalți să respecte
Pe preot în Hrise și daruri frumoase să ieie.

Dar singur Atridul nu voi să se 'nduplece 'n suflet,
 Ci-l făcu să plece cu vorbe aspre de-ocară :
 „Să nu te mai văd aici, bătrine, la năvile-adinci.
 Nici astăzi, nici mini să cutezi a te 'ntoarce la ele,
 Căci nu-ți va fi de folos cununa și cirja.
 Iar eu pe copilă n'o dau pân' va fi
 La mine în casă, la Argos, departe, cărunță,
 Țesîndu-mi la pînză și stînd lingă mine culcată.
 Ci du-te, de vrei să te 'ntorci sănătos, ori mă 'nfuriu“.

De vorba-i bătrînul, fricos se făcu, și se duse.
 Mergea în tăcere pe malul de Mare bogată
 Și 'n calea lui, el rugăciuni înălța spre Apollon,
 Spre zeul născut din Letona cu plete frumoase.
 „Ascultă-mă, Doamne cu arcul de-argint, ce aperi
 [pe Chryse,
 Sminteu, ce te-ascultă Tenedos și Chila divină,
 Dacă vre-o dată am pus o cunună frumoasă pe
 [timpla-ți
 Și dacă ți-am ars pe altar vre-o coapsă mai grasă
 De taur, de capră, 'mplinește-mi această dorință :
 Plătească Danaii durerea-mi cu-a' tale săgeți !“.
 Așa își făcu rugăciunea, și zeul l-ascultă :
 De sus din Olimp el veni cu inima cruntă,
 Avînd arc pe umeri și tolba cea bine închisă.
 Sunau pe-ai lui umeri săgeți în minia-i
 La fiecă pas, și ca noaptea de 'nchis se ducea.
 Și, stînd mai presus de corăbii, la arc dădu
 [drumul.
 Nouă zile 'n oștire merseră sfînte săgeți,
 Și 'n ziua de-a zecea chemă Achille poporul
 [în piață,
 Cum îi dăduse în gînd zeița Hera cu brațele albe :
 Doar îi păsa de ostași, văzînd cum boala-i ucide.
 Și, cînd se-adunară cu toții de obște,
 Achille cel ager porni să vorbească acestea :
 „Socot că acum ne-om întoarce acasă la vetre

Prin noi rătăcirii, dacă boala ne iartă,
 Căci seceră 'n oastea noastră războiul și ciurma.
 Dar noi să 'ntrebăm vre-un proroc sau vre-un preot,
 Pe unul ce tilcuie visuri, ce vin și ele din ceruri.
 Ca el să ni spuie de ce s'a miniat așa Phoebus

[Apollon :

Ori daruri îi trebuie, ori vre-o hecatombă,
 Sau fumul de miei și de capre alese,
 Ca boala cea rea de la noi tot el s'o gonească".
 Și, astfel vorbind, el șezu. Și-atunci se 'nălță
 Cel d'intiui proroc al oștirilor, Calchas,
 Fiul lui Testor, care știa și ce este și ce-a fost

și ce-à fi,

Și care pe drum îndreptase oștirea spre Troia,
 Căci știa să prezică prin darul lui Phoebus Apollon.

Deci înțelepte cuvinte vorbi către dinșii așa :

„Achille, iubite de Zéus, îmi cei ca să-ți spun
 Minia divină a celui ce-i bun de săgeată.

Ți-oiu spune-o, dar cată întâiu să-mi faci jurămint :

Cu graiul și brațul că vrei să m'ajuti,

Căci vezi că mă tem de minia aceluia ce ține

Puterea asupra oștirii întregi și toți îl ascultă,

O, regele-i tare cînd are a face c'un biet om

[din mulțime!

Și iată în ziua aceia se poate el ciuda s'ascundă,

În suflet și-o ține și până năcazu-și răsbună,

Ci tu îmi vei spune de poți să mă aperi."

Și-atunci, răspunzînd, grăi Achille cel ager :

„Frică nu-ți fie, ci spune tot tilcul ce-l știi,

Căci jur pe Apollon, iubitul lui Zeus, a cărui

Voinț' o vei spune oștirii, rugîndu-te, Calchas,

Că nimeni, atita cit viu sint pe lume,

Nu s'o atinge de tine pe năvile-adinci.

Din toți Grecii nime, nici chiar Agamemnon,

Care se zice că este acum cel d'intăiu în oștire."

Și-atunci se 'ncumetă în sfîrșit de zise prorocul :

„Nu-i vorba nici de daruri, nici de vre-o hecatombă,

Ci numai de preotul care-a fost necinstit de-
 [Agamemnon,
 Căci n'a vrut să-i deie copila în schimb pentru
 daruri :
 De-aceia durere ni-a dat și ni-a da cel bun de săgeată
 Și nu-și va opri mâniile grele-ale ciumii
 Decît cînd copila cu ochii cei negri vom da-o
 Fără a cere nimica în schimb și vom duc'
 [ecatombe,
 La Hrise : atunci îl vom face pe zeu să ne ierte" .
 Astfel vorbind, el stătu și-atunci se ridică
 Eroul Atrid Agamemnon cel cu puterea întinsă,
 Înfuriat : de multă mînie-i era inima neagră
 Și din ochi îi ieșiau flăcări puternici.
 Și, dintru întăiu, privind minios către Calchas,
 îi spuse :
 „Tu, prooroace de rele, în veci nu mi-ai spus ce
 [să-mi placă :
 Inima-ți vrea totdeauna tot rău să prezică ;
 Vorbă mai bună n'ai spus niciodată și nici
 [implinit-ai,
 Și-acum între Greci profetînd tu li spui
 Că de aceia li dă zeul cel bun de săgeată durerea
 Pentru că n'am voit să primesc pentru fata
 Chrysei multele daruri, căci am poftit să o țin
 Còlo la mine acasă, căci o iubesc mai mult ca
 [aceia
 Ce-mi este nevastă, că nu-i mai pe jos decît dînsa
 La trup și la fire, la suflet, la faptele sale ;
 Dar și așa sînt gata s'o dau înapoi, de-i mai bine.
 Doar eu voiesc ca oștirea să fie mai iute scăpată
 [de boale.
 Însă gătiți pentru mine un alt dar, căci nu vreau
 Singur din Greci să rămîn despoiat : nu se cade !
 Doar ați văzut toți că se duce daru-mi aiurea.“

2.

COSMOPOLIȚI.

- din Schiller -

Ațiția drept oameni ai lumii se dau
 Și fac zgomot mare,
 Dar multe lăcașuri a' Domnului n'au
 Un loc pentru stare.
 Nu-i vrednic de trudă un singur loc, nu,
 Ci trebuie totul să-l aibă, vezi tu!
 Dar iată că'n mare voi tot mici ați fost:
 Tăind la întreg și cîrpindu-l:
 În lumea cea mică s'aveți mare rost,
 Ogorul să-l faceți știindu-l,
 Aceasta e arta, și cine o vrea,
 Nu-i pasă ce este afară de ea.

3.

NAPOLEON ȘI FIUL.

- de... (?) -

La Schönbrunn în grădină
 Al Romei rege-i dus:
 Nu vede zi senină,
 Nu vede soare sus.

Pe țerm în depărtare
 Napoleon e-astrucat.
 Rușine celor care
 Aici l-au aruncat!

La Schönbrunn în grădină
 Al Romei rege-i dus:
 Tinjind fără de vină,
 Viața i-a apus.

Pe țerm în depărtare
 Napoleon e-astrucat:
 Nici țară nu mai are,
 Nici fiu ce și-a lăsat.

În juru-i oaste nu-i,
 Și mareșalii unde?
 Biruitorii lui
 Un alt pământ i-ascunde.

Supt grea țărină zace
 În fund de mări adinci,
 Și lanțul lui îl face
 Un zeu legat de stinci.

Supt soare nemilos
 În pace odihnește
 Cesàrul glorios:
 Nici bradul nu-l umbrește

Și nici flori nu se string:
 'N a nopții adincime,
 Când morții toți se pling,
 La el nu vine nime.

Și după lung soroc
 Vezi cum se potrivește,
 Când noaptea-i la mijlòc,
 Că 'n racla lui lovește.

Lovind îl chiamă 'n șoapte:
 „Măria Ta, ascultă:
 „Veni tîrziu în noapte
 „Un sol pe cale multă“.

Din nou s'aude glasul :
„Deschide, Doamne-acum,
„Că și-a făcut popasul
„Un sol din lungu-i drum“.

Mai sună înc'odată :
„Deschide-mi în sicriu,
„Deschide, dragă tată :
„E singurul tău fiu.“

Adinc pământul crapă,
Vădind acum din nou
Supt mucedă pleoapă
Pe-acel măreț erou.

Și, brațul intinzându-l
Cu un duios îndemn,
Copilul lui, plâpîndul,
L-a pus pe pat de lemn.

Și strigă glas de tată :
„O cit te-am dorit eu
„Să te mai văd odată,
„Napoleon, fiul meu!

„Cit scindura cuprinde
„Unde mă odihnesc,
„Atita mi se 'ntinde
„Pământul ce-l domnesc“.

Se 'nceaștă în țărină
Și, os de os lipiți,
Ei zac mină în mină,
De-acuma înfrățiți.

4.

DIN „ENOCH ARDEN.“

— de Tennyson —

În linia cea lungă a stincii, sta un gol
 Și 'n gol era nisipul cel galben și cu spuma ;
 Încolo, lângă cheiul cel mic, copereminte
 Boite 'n roșu 'n grupă, apoi o ruinată
 Biserică și-o stradă mai sus se ridica
 Departe către moară, cu turnurile 'nnalte.
 Și, sus pe cer, în urmă-i, colnicul cenușiu
 Cu tûmuluri danese și cringul de aluni,
 Plin toamna de mulțimea copiilor, se 'nnalță
 În cupa cea scobită a dealului cel verde.

Pe mal aici, o sută de ani vor fi de-atuncea,
 Copii de la trei case, tot trei, Annia Lee,
 Din portu 'ntreg copila cu mult cea mai drăguță,
 Și Filip Ray, băiatul morarului cel mic,
 Și Énoch Arden, fiul de aspru marinar,
 Făcut orfan de vîntul de iarnă, se jucau
 Prin locuri părăsite. Pe țerm, grămezi de funii
 Vinjoase și 'nnegrite năvoduri de pescari
 Și ancore ruginite și luntri la țerm trase.
 Clădiau aici castele 'n nisipul nestatornic :
 Privind cum se dărimă, ori iarăși urmărind,
 Și-apoi fugind de valul cel alb, lăsau o urmă
 În orice zi, spălată de apă 'n orice zi.

O peșteră îngustă mergea supt stinci : acolo
 Jucîndu-se copiii, făceau gospodărie.
 Stăpin era odată Enoch și 'n alta Filip,
 Pe cînd Annia veșnic era stăpină, însă
 Voia cite-odată Enoch o săptămînă
 Să-și ție stăpinirea : „Aceasta-mi este casa
 „Și mica mea femeie aceasta“. „Și a mea“,
 Spunea celalt, căci trebuî pe rînd la fie-care.

De se certau atunce, Enoch, fiind mai tare,
Era stăpîn, și Filip, învins, cu ochi-albaștri
Umpluți de ciuda slabă a lacrimii, striga:
„Am ură pentru tine, Enoch“. Și-atunci femeia
Cea mică împreună cu el plingea, cerind
Să lese pentru dînsa o ceart' așa de mare,
Zicînd c'are să fie soție l'amindoi.

Dar, cînd copilăria cu zori trandafirii
Trecu și fiecare simți căldura nouă
A soarelui vieții urcîndu-se, — amindoi
Pe-atîta fată gîndul și-l puseră, și Enoch
Vorbi despre iubirea-i, dar Filip în tăcere
Iubia, și pentru dînsul părea mai bună fata
Decît pentru acelalt, dar ea iubia pe Enoch,
De și fără să știe, și-ar fi tăgăduit
De-ai fi pus întrebarea. Enoch și 'nfipse 'n gînd
Un scop statornic: toată averea să și-o stringă
Și, luntre cumpărîndu-și, să-i facă locuință
Anniei. Și izbînda îi fu așa, că 'n urmă
Pescar mai cu 'ndrăzneală și cu mai mult noroc,
Mai ager în primejdii, departe nu trăia,
Pe coasta cea bătută de valuri, decît dînsul.
Un an slujise încă pe-o pinză de negoț
Și se făcuse astfel deplin corăbier.
De trei ori cite-o viață furase din spălarea
Grozavă de curențe ducînd în fundul mării,
Și toți priviau la dînsul cu ochii buni, și-abia
El își atinse Maiul de douăzeci de ani,
Și luntre-și cumpăruse, și casă pregătise
Anniei, curățică, asemenea c'un cuib,
La mijlocul de cale, pe strada către moară.

Odată 'n amurgirea de toamnă aurie,
Întregă tinerimea din sat, în serbătoare,
Cu sace, buzunare, panere mari și mici,
Porniră să culeagă alune. Filip stete,

Căci tatăl său cel bôlnav avea de el nevoie.
 C'un ceas în urmă, însă, cînd dealul îl suia,
 Drept unde colțul ultim al șesului incede
 Spre vale s'alignească, văzu mergînd păreche
 Enoch și cu Annia, cu minile în mini,
 Cu ochii suri și fața bătută de furtune
 Aprinsă de o blindă și sfîntă 'nflăcarare
 Cum arde pe altare. Și Filip se uită
 Și își ceti peirea în ochi și 'n fața lor.
 Apoi, cînd s'apropiară obrajii, el gemu
 Și se dădu de-o parte, și ca rănită viața-i
 Se strecură la vale, în crîngul adîncit.
 Acolo, pe cînd glasuri sunau în bucurie,
 Trecu clipeala-i neagră, de nimene văzut.
 Se ridică pe urmă și se porni, ducînd
 O foame cit e viața de lungă 'n pieptul său.

Ei se luară astfel și clopotele vesel
 Sunară; vesel anii trecură, șapte ani
 Întregi de fericire, bielșug și sănătate,
 Iubire între dinșii și muncă fără greș;
 Copii, întîiu o fată. Într'însul se trezi,
 Cu 'ntăiul plîns al celui d'întăiu copil, dorința
 Înnaltă să adune ciștigurile toate,
 Copila să și-o crească mai bine decît cum
 Fusesse el ori dînsa, dorința innoită,
 Cînd, doi ani după dînsa, veni și un băiat,
 Trandafiriul idol al traiului ei singur,
 Pe cînd Enoch departe era pe mări turbate.
 Ori alte ori adesea pe-uscat călătorînd,
 Căci drept e al lui Enoch cal alb, și a lui Enoch
 Culegere din apă de iederi parfumate
 De mare, și-a lui fața voinică, înroșită
 De-o mie de furtune de iarnă, cunoscută
 Era, nu 'n tîrguri numai, ci 'n stradele umbrite
 De după deal și pină la leul păzitor
 Și tisa cea rotundă din curtea răzlețită

În care 'n orice Vineri mincare aducea.

Apoi veni schimbarea, cum toate-aici se schimbă.
La Nord cu zece mile de portul cel îngust
Vedeai un port mai mare ivindu-se : acolo
Mergea din vreme 'n vreme Enoch, pe țerm sau mare;
Odată, cînd acolo era și se suise
Pe un catarg, se 'ntimplă de cade 'ntr'un ceas rău.
Și, cînd îl ridicară, un membru era rupt.
Pe cînd zăcea departe cătîndu-se, femeia
Făcu : copilul ultim era plăpînd și slab.
Apoi o altă mină se puse peste munca-i,
Luînd pacea lui și-a casei. Și-atuncea se lăsă
Pe el, serios de altfel și tare în credința-i,
Stînd ast-fel fără muncă, 'ndoială și întunec :
Părea că 'ntr'o fantomă de noapte, revedea
Copiii lui ducîndu-și o viață înjosită,
Etern săraci, din ziua de astăzi până mîni.
Și ea, femeia scumpă, cerșînd : și se ruga :
„O mintuie-i pe dinșii, orice ar fi cu mine !“.
Și-așa zicînd, stăpinul corăbiei în care
Enoch servise-o-dată, restriștea-i auzînd,
Veni, ca unul care știa cit face omul,
Spunîndu-i că trimete-o corabie în China
Și-ar vrea să-l iea pe dinsa. Ar merge ? Căci mai sint,
Doar până la plecare mai multe săptămîni.
Ar vrea să aibă locul de maiestru ? Și Enoch
Primi, vîzîndu-și vesel cuvîntul ascultat.

Acuma umbra ceia de jale apărea
Abia ca o părere de nour de ușoară
Cînd taie calea mindră a soarelui, trecînd,
Și face-o clip' un ostrov în marea-i. Dar femeia,
Cînd el va fi departe, copiii ce vor face ?
Apoi stătu pe gînduri, la planu-i cugetînd :
Să vîndă luntrea — totuși atît ținea la dinsa !
Pe cite mări furioase cu dinsa s'a fost dus !

Cum calul călărețul și-l știe, o știa.
 S'o vindă însă 'n urmă : cu cît îi va aduce,
 Să ieie mărfuri – Ana cu ele să deschidă
 Dughiană pentru toate ce sint de trebuință
 Luntrașului și casei. Astfêl va fi în stare
 Și ea să-și ție casa, cind el va fi departe.
 Nu trebuie acolo negoț să facă însuși?
 Mai mult de-o dată drumul să-l facă? Două, trei,
 Oricît va fi nevoie, apoi, cu bogăție
 Viind, stăpin s'ajungă pe 'ntinse încercări,
 Cu multele-i ciștiguri să aib' un traiu mai bun,
 Să-și crească pruncii astfel cum trebuie, să-și treacă
 În pace viața 'ntreagă, cu dinșii împreună.

Astfêl Enoch la toate în inima-i gîndi :
 Apoi, mergînd spre casă, veni îngălbenită
 Annia, cu copilul cel bolnav de pe urmă.
 C'un țipăt de plăcere spre el se aruncă
 'Nainte-i, și copilul cel slab i-l dete'n brațe,
 Pe care-l luă bărbatul purtindu-i trupu 'ntreg,
 Cercîndu-i greutatea, ca tată mîngiîndu-l,
 Dar inimă să-i spuie Anniei hotărîrea
 N'avu până în ziuă, și-atuncea el vorbi.

Atunci, întăia oară de cind Enoch pusese
 În degetu-i inelul, se 'mpotrivi Annia ;
 Ci nu cuvinte aspre, ci vorbe felurite,
 Cu lacrimi multe, multe, și triste sărutări,
 Și ziua înoite și noaptea (căci știa
 Că răul tot de-acolo era să se ivească),
 Rugîndu-l cald că, dacă de dînsa, de copiii
 Iubiți avea vre-o grijă, să nu se ducă. El
 De dînsul n'avea grijă, ci numai cît de dînsa.

(Nu s'a continuat.)

